

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

k výroku a odôvodneniu uznesenia ústavného súdu č. k. III. ÚS 479/2022 z 25. augusta 2022

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripájam k uzneseniu ústavného súdu č. k. III. ÚS 479/2022 z 25. augusta 2022 odlišné stanovisko.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ si v roku 2010 zobral na financovanie nadobudnutia a rekonštrukcie bytu dva úvery (127 000 eur a 15 600 eur). Úver 127 000 eur (na cca 16 rokov) mal splatiť v 195 mesačných splátkach po 962 eur a úver 15 600 eur (na cca 15 rokov) sa zaviazal splatiť v 189 mesačných splátkach po 120,33 eur. Pre porušenie povinnosti splácať úvery vo vzťahu k obidvom úverom banka žiadala ich predčasne splatenie, ktorého zostatok ku 21. máju 2012 predstavoval spolu dlh 154 626 eur (137 671 a 16 955 eur).
3. Banka dosiahla uspokojenie svojej pohľadávky v mimosúdnom procese dobrovoľnej dražby v roku 2013. V dražbe sa predal byt sťažovateľa. Sťažovateľ neuspel so žalobou o neplatnosť dobrovoľnej dražby. Argumentoval vybranými neprijateľnými zmluvnými podmienkami, neprimeranosťou výkonu záložného práva a porušením pravidiel dražby. Okresný súd žalobu sťažovateľa zamietol, krajský súd rozsudok potvrdil a najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol.
4. Nemyslím si, že súdy majú pri právnom posúdení označovať všetky rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“ alebo „SD EÚ“), ktoré sa môžu týkať použitia relevantnej normy. Bolo by to nielen nepraktické, ale aj ťažko zvládnuteľné, a to najmä, ak by na prejednávanú vec dopadala judikatúra Súdneho dvora len okrajovo. Ak však na relevantné právo dopadá judikatúra Súdneho dvora, ktorá je podstatná a dokonca môže znamenať popretie účinnosti vnútroštátnej normy relevantnej pre rozhodnutie veci, súd je povinný ju zohľadniť a vyrovnať sa v okolnostiach prípadu s otázkou záväznosti rozsudku Súdneho dvora.
5. Ústavný súd v náleze č. k. PL. ÚS 3/09 z januára 2011 rozhodol, že všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci aplikuje ustanovenia práva Európskej únie a je povinný zabezpečiť plný účinok týchto noriem a z úradnej moci neuplatní každé vnútroštátne ustanovenie, hoci by išlo o neskoršie ustanovenie, ktoré je v rozpore s právom Spoločenstva, bez toho, aby musel najprv žiadať alebo čakať na jeho zrušenie legislatívnou cestou alebo iným ústavným postupom... Všeobecný súd má v súvislosti so zabezpečovaním plného účinku práva Európskej únie okrem iného k dispozícii procesný postup podľa § 109 ods. 1 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, t. j. v prípade potreby rozhodne, že požiada Súdny dvor o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy a v tej súvislosti konanie preruší [t. č. porov. § 162 ods. 1 písm. c) CSP, pozn.].
6. Ústavný súd sa v uvedenom náleze hlási k prednosti práva Európskej únie (ďalej len „EÚ“) a je v ňom vyjadrené, že každé vnútroštátne ustanovenie, ktoré je v rozpore s právom

EÚ, sa **neuplatní** alebo, inak povedané, každé vnútroštátne ustanovenie musí byť v súlade s právom EÚ, aby sa mohlo uplatniť (tzv. eurokonformný výklad).

7. Výklad podaný Súdny dvorom je záväzný nielen pre súd, ktorý otázku položil, a pre súdy, ktoré budú konať v tom istom spore v rámci vnútroštátnych opravných prostriedkov, ale aj pre všetky súdy, ktoré budú aplikovať ten istý text práva EÚ. Táto koncepcia zodpovedá funkcii, ktorú má Súdny dvor plniť – a to je zabezpečiť jednotu výkladu práva Únie v členských štátoch (52/76, C-446/98 a spojené veci 28/62 a 30/62).

8. Za relevantnú normu, ktorú možno doslova označiť za kľúčovú a bez použitia ktorej by sa nemohla vymáhať pohľadávka 154 626 eur v procese napadnutej dobrovoľnej dražby, patrí **norma o predčasnej splatnosti dlhu plateného v splátkach**, čo bol aj prípad sťažovateľa. Ide o ustanovenia § 53 ods. 9 a § 565 Občianskeho zákonníka. Zo všeobecných súdov sa inštitútu predčasnej splatnosti venoval len okresný súd, no bez bližšieho vyhodnotenia a len v rovine konštatovania, že došlo k predčasnej splatnosti (bod 31 rozsudku okresného súdu).

9. Podľa § 565 Občianskeho zákonníka: „*Ak ide o plnenie v splátkach, môže veriteľ žiadať o zaplatenie celej pohľadávky pre nesplnenie niektorej splátky, len ak to bolo **dohodnuté** alebo v rozhodnutí určené. Toto právo však môže veriteľ použiť najneskôr do splatnosti najbližšie nasledujúcej splátky.*“

10. Podľa § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka: „*Ak ide o plnenie zo spotrebiteľskej zmluvy, ktoré sa má vykonať v splátkach, môže dodávateľ uplatniť právo podľa § 565 najskôr po uplynutí troch mesiacov od omeškania so zaplatením splátky a keď súčasne upozornil spotrebiteľa v lehote nie kratšej ako 15 dní na uplatnenie tohto práva*“ (zvýraznenie doplnené autorom, pozn.).

11. Žiadny zo súdov sa *ex offo* nezaoberal právnou otázkou (1) **proporcionality** úkonu banky, ktorým pristúpila k predčasnej splatnosti úverov, konkrétne proporcionalitou medzi výškou dlžných splátok (cca 5 000 eur) v kontexte skrátenia 15-ročného úverového obdobia a celkovým zostatkom dlhu po vyhlásení predčasnej splatnosti (152 835 eur) a (2) existenciou **účinných právnych prostriedkov** ochrany na zvrátenie následkov predčasnej splatnosti.

12. V čase rozhodovania všetkých troch inštancií všeobecných súdov existovala judikatúra Súdneho dvora, podľa ktorej sa má uvedeným dvom atribútom pri naplňovaní cieľov smernice Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica“) priznať relevancia.

13. Súdny dvor konkrétne rozhodol (zvýraznenie doplnené autorom, pozn.), že v prvom rade, pokiaľ ide konkrétne o podmienku týkajúcu sa **predčasného splatenia** uvedenú v dlhodobých zmluvách z dôvodu neplnenia povinností zo strany dlžníka počas určitého obdobia, je úlohou vnútroštátneho súdu predovšetkým preveriť, ako uviedla generálna advokátka v bodoch 77 a 78 svojich návrhov, **či možnosť predajcu alebo dodávateľa rozhodnúť o splatnosti celého úveru závisí od toho**, že si spotrebiteľ nesplnil povinnosť, ktorá je v spornom zmluvnom vzťahu podstatná, **či sa táto možnosť priznáva v prípadoch, v ktorých je takéto nesplnenie povinnosti dostatočne závažné vo vzťahu k dobe splácania úveru a k jeho výške**, či táto možnosť predstavuje odchýlku od právnych predpisov uplatňovaných v tejto oblasti a **či vnútroštátne právo stanovuje primerané a účinné prostriedky, ktoré**

spotrebiteľovi, na ktorého sa takáto podmienka uplatní, umožnia, aby odvrátil účinky takejto splatnosti úveru (rozsudok Súdneho dvora vo veci Aziz zo 14. 3. 2013 C-415/11, bod 73).

14. Z obsahu súdnych rozhodnutí sa dá len odhadnúť, že ak sa úver poskytol v roku 2010 a banka vyhlásila predčasnú splatnosť v roku 2012, tak rozdiel medzi výškou omeškaných splátok úverov oproti celkovému zostatku úverov môže presahovať 100 000 eur. Túto čiastku mal sťažovateľ podľa pôvodnej dohody možnosť splácať približne 15 rokov, no pre predčasnú splatnosť úverov sa od sťažovateľa vyžadovala jednorazová okamžitá úhrada.

15. Osobitosť preskúmvanej veci však popri nereflektovaní súdov na judikatúru Súdneho dvora (C-415/11) bola doslova **výnimočná** tým, že v čase konania pred Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), v ktorom bolo vydané napadnuté rozhodnutie, prebiehalo prejudiciálne konanie práve k otázke **súladu ustanovenia Občianskeho zákonníka o predčasnej splatnosti** s právom Európskej únie práve pre nezohľadňovanie požiadavky proporcionality v už naznačených súvislostiach (závažnosť porušenia povinnosti spotrebiteľa a následky tohto porušenia).

16. Prejudiciálna otázka prejednávaná Súdny dvorom v čase, keď rozhodoval najvyšší súd, znela: *«Článok 47 v spojení s článkami 7 a 38 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta EU“), Smernica Rady 93/13/EHS¹ z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „Smernica 93/13/EHS o nekalých podmienkach), Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES² o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernica Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (ďalej len „Smernica 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách“) ako aj princíp efektivity práva Európskej únie bránia takej právnej úprave, akou je § 53 ods. 9, § 565 Občianskeho zákonníka, podľa ktorých pri predčasnej splatnosti sa nezohľadňuje proporcionality tohto úkonu, najmä závažnosť porušenia povinnosti spotrebiteľov v pomere k výške úveru a dobe jeho splácania?»*

17. Pre prípad zápornej odpovede na otázku pod A. (nebránia) predkladajúci súd kladie nasledovné otázky:

B.1 Článok 47 v spojení s článkami 7 a 38 Charty EU, Smernica 93/13/EHS o nekalých podmienkach, Smernica 2005/29/ES o nekalých obchodných praktikách ako aj princíp efektivity práva Európskej únie bránia takej judikatúre, ktorá meritórne nezadrží vykonanie záložného práva súkromnou dražbou nehnuteľnosti predstavujúcej obydlie spotrebiteľov prípadne iných osôb a súčasne nezohľadňuje závažnosť porušenia povinnosti spotrebiteľa vo vzťahu k výške úveru a úverovému obdobiu, aj keď existuje iný spôsob uspokojenia pohľadávky poskytovateľa úveru súdnou exekúciou, v rámci ktorej predaj obydlia zaťaženého záložným právom nie je prioritným...?»

18. Za dôležité som považoval preskúmať otázku, (A) či prejudiciálne konanie (C-598/21) malo pre najvyšší súd relevanciu, (B) či sa mal najvyšší súd týmto prejudiciálnym konaním *ex off*o zaoberať, a tiež otázku, (C) či prípadné nereflektovanie najvyššieho súdu na takéto konanie má použiteľný ústavnoprávny rozmer, a to pri naplnení princípu tzv. procesnej

autonómie. **Zastávam názor, že odpoveď na uvedené otázky by mala byť kladná.** Súčasne dodávam, že pre záver o kladnej odpovedi bolo dôležité sa tiež vyrovnať s (1) relevanciou normy o predčasnej splatnosti a (2) procesnou autonómiou súdov v limitoch práva Európskej únie.

Relevancia normy o predčasnej splatnosti

19. Ak by norma o predčasnej splatnosti nebola súčasťou práva, ktoré mali súdy aplikovať v zmysle zásady *iura novit curia*, zaoberanie sa otázkou predčasnej splatnosti úveru by nadobudlo rozmer viac-menej akademickej polemiky a neužitočnosti. Okolnosti prípadu boli ale iné. Tak ako bol pre posúdenie platnosti namietanej dražby kľúčový inštitút dobrovoľnej dražby, tak ako bola pre vykonanie záložného práva relevantná norma o záložnom práve, tak bola pre pohľadávku podstatnou norma o predčasnej splatnosti (išlo o relevantnú normu, ktorej aplikáciou bola vytvorená pohľadávka). Pre naplnenie predčasnej splatnosti úverov zákon predpokladá zmluvnú klauzulu o predčasnej splatnosti (§ 53 ods. 9, § 565 Občianskeho zákonníka).

20. Pohľadávka bola kľúčovým komponentom vykonania dobrovoľnej dražby a ak mala dobrovoľná dražba právne obstať, bolo nevyhnutné, aby pohľadávka mala vlastnosť pohľadávky spôsobilej na presadenie dobrovoľne dražby. Bez aplikácie inštitútu predčasnej splatnosti by vymáhanie pohľadávky v rozsahu dlžných splátok cca 5 000 eur narazilo na limity judikované ústavným súdom, podľa ktorého „... v dobrovoľnej dražbe pôsobí nepopierateľné pnutie medzi záujmom záložcu na tom, aby bola vec predaná za čo najväčšiu cenu, resp. na tom, aby nebola vec predaná za dlh, ktorý je v hrubom nepomere k hodnote zálohu (pozri aj nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 237/2011 z 2. júna 2011 a uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 261/2013 z 30. apríla 2013), a záujmom záložného veriteľa, ktorý sa ale v podstate obmedzuje na uspokojenie jeho pohľadávky, a teda na čo najrýchlejšie speňaženie zálohu aspoň v takej výške, ktorá zabezpečí uhradenie jeho pohľadávky. Takéto pnutie pritom pôsobí aj pri takej dobrovoľnej dražbe, ktorá nevykazuje znaky podvodnej snahy získať založenú vec pod trhovú cenu (pričom tento záver nemôže spočívať výlučne na predstavách všeobecného súdu o všeobecnej praxi pri prevažujúcej praxi výkonov záložných práv na Slovensku, ale musí byť podporený konkrétnymi zisteniami vzťahujúcimi sa na prerokúvanú vec)... Záujem záložného veriteľa na speňažení majetku dlžníka v procese, ktorý sa neuskutočňuje v súčinnosti s dlžníkom a nad ktorým nie je vykonávaná priebežná súdna kontrola, a to obzvlášť vtedy, ak je predmetom dobrovoľnej dražby vec plniaca významné sociálne potreby dlžníka, však nemôže byť nadradený záujmu dlžníka vo väčšej miere, ako to je v prípade právnej úpravy exekúcie (m. m. II. ÚS 261/2013). Uvedené pnutie medzi záujmami účastníkov právneho vzťahu a potenciálnu kolíziu ich záujmov musí v tomto prípade všeobecný súd zohľadniť a vyvodiť z neho závery relevantné pre danú vec.“. (uznesenie ústavného súdu č. k. PL. ÚS 23/2014 z 24. septembra 2014).

21. Nemali by byť pochybnosti o zásadnom rozdiely, či sa vymáhajú dlžné splátky rádovo v tisíckach eur alebo celý zostatok dlhu vo výške viac ako stotisíc eur. Banka by vymáhaním len omeškaných splátok úverov nestratila status prednostného veriteľa na účely prípadného rozvrhu výťažku. Aj pri vymáhaní (len) omeškaných splátok by banka mohla v prípade predaja založeného bytu žiadať prednostné uspokojenie svojej celej pohľadávky ako záložný

veriteľ. Ak by sa proti sťažovateľovi uplatnili len dlžné splátky, relatívne by teda mohli byť všetci spokojní vrátane banky, ktorá by vymáhaním len dlžných splátok nijako na majetku netratila a neoslabilo by sa ani jej zabezpečenie a právo na sankcie. V konečnom dôsledku by pri vymáhaní len omeškaných splátok nemal obstať ani argument o prepotrebnosti okamžitého vrátenia celého úveru po období dvoch rokoch od kontraktu, ak sa banka plánovala „dočasne vzdať“ úverovaných financií na obdobie cca 15 rokov.

22. Uvedené okolnosti opodstatňujú záver, že normu o predčasnej splatnosti mal súd použiť ako relevantnú a náležite ju interpretovať vrátane eurokonformného výkladu. Kým strany sporu predkladajú tvrdenia a k nim dôkazy (procesné prostriedky útoku či obrany), súdy nesú zodpovednosť za vecne správne právne posúdenie prípadu. Už v tejto časti poznamenávam, že k takémuto právnemu posúdeniu spornej záležitosti zo strany súdov nedošlo. Ako som už uviedol, celá aplikácia normy o predčasnej splatnosti bola zúžená na konštatovanie okresného súdu v jednej vete o výzve banky na splatenie úverov (porov. bod 8 disentu). Atribúty z rozsudku Súdneho dvora C- 415/11, bod 73 súdy nepoužili.

Procesná autonómia v limitoch práva EÚ

23. Na účely smernice súdna kontrola zmluvnej podmienky vyžaduje *„Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.“* (čl. 4 ods. 1 smernice Rady 93/13).

24. Súdna ochrana pred neprijateľnými zmluvnými podmienkami je založená na princípe *ex offico* súdnej ochrany a Občiansky zákonník stanovuje tomu korelujúcu právnu úpravu o absolútnej neplatnosti neprijateľnej zmluvnej podmienky (§ 53 ods. 5, § 39 Občianskeho zákonníka).

25. V tejto súvislosti treba konštatovať, že vzhľadom na to, že neexistuje harmonizácia vnútroštátnych mechanizmov núteného výkonu rozhodnutia, spadajú na základe zásady procesnej autonómie členských štátov pravidlá upravujúce spôsoby uplatnenia námietok, ktoré možno vzniesť v rámci konania o prieskume mimosúdneho vymáhania pohľadávky (v posudzovanej veci dobrovoľnou dražbou) týkajúceho sa nehnuteľnosti zaťaženej hypotékou a úprava právomocí priznaných súdu rozhodujúcemu o zákonnosti zmluvných podmienok do pôsobnosti vnútroštátneho poriadku členských štátov. To však platí za podmienky, že tieto pravidlá nesmú byť nevýhodnejšie ako príslušné pravidlá upravujúce podobné situácie (zásada ekvivalencie) a nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré spotrebiteľom priznáva právny poriadok Únie (zásada efektivity) (pozri v tomto zmysle rozsudky SD EÚ z 26. 10. 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Zb. s. I-10421, bod 24, a zo 6. 10. 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, Zb. s. I-9579, bod 38).

26. Pokiaľ ide o zásadu ekvivalencie, potencionálne nevidím dôvod pochybovať o súlade inštitútu predčasnej splatnosti, tak ako je zakotvený v zákone s uvedenou zásadou. V súvislosti so zásadou efektivity treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora musí byť každý prípad, keď vzniká otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie znemožňuje alebo príliš sťažuje uplatňovanie práva Únie, preskúmaný s prihliadnutím

na postavenie tohto ustanovenia v rámci celého konania, na jeho priebeh a osobitosti pred rôznymi vnútroštátnymi súdmi (rozsudok Banco Español de Crédito, bod 49).

27. Ako vyplýva z rozsudku SD EÚ Aziz (C-415/11, bod 73 *i. f.*), relevanciu treba priznať otázke, či existuje účinný právny prostriedok na odvrátenie následkov predčasnej splatnosti úveru. Slovenské právo *lege lata* totiž neumožňuje dlžníkovi bez dohody s veriteľom dosiahnuť zvrat predčasnej splatnosti, ktorú už aktivoval veriteľ (zo splatnej pohľadávky 154 626 eur dosiahnuť zvrat spätne na splatnosť dlžných splátok, cca 5 000 eur).

28. Sťažovateľ explicitne klauzulu o predčasnej splatnosti nenamietal, no kľúčovou otázkou je, či ju namietat' vôbec mohol, keďže klauzula o predčasnej splatnosti kopíruje text zákona. Podľa jej čl. 1 ods. 2 „*Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohovorov, ktorých sú členské štáty alebo spoločenstvo zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.*“. Práve táto otázka bola predmetom prejudiciálneho konania v čase, keď rozhodoval najvyšší súd.

29. Ak smernica vylučuje súdnu kontrolu zmluvnej podmienky odrážajúcej zákonné ustanovenie, nemožno použitie relevantnej normy, ktorá potencionálne odporuje právu EÚ, pričítať výlučne na vrub sťažovateľovi ako nedostatok jeho procesnej diligencie. Súdby boli zodpovedné za to, že použijú relevantnú normu a že ju správne interpretujú vrátane aplikácie eurokonformného výkladu. Ako sa už uvádza, použitie normy, ktorá je v rozpore s právom EÚ, je ústavne neudržateľné a norma o predčasnej splatnosti bola doslova kľúčová. Bolo preto dôležité poznať výsledok prebiehajúceho prejudiciálneho konania.

30. Podľa rozsudku Súdneho dvora (C-115/08, ČEZ, bod 138): „*V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry rozvinutej v súvislosti s článkom 10 ES, ktorá sa však uplatňuje tiež vo vzťahu k článku 192 AE, sa povinnosť členských štátov podľa uvedených ustanovení prijať všetky primerané opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy vyplývajúce z práva Spoločenstva vzťahuje na všetky orgány členských štátov vrátane súdnych orgánov v rozsahu ich právomocí. Vnútroštátny súd je tiež povinný vykladať vnútroštátny zákon, ktorý má uplatniť, v maximálne možnej miere v súlade s požiadavkami práva Spoločenstva. Ak nie je takýto konformný výklad možný, vnútroštátny súd je povinný v plnom rozsahu uplatniť právo Spoločenstva a chrániť práva, ktoré toto právo Spoločenstva priznáva jednotlivcom, pričom v prípade potreby neuplatní žiadne ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré by bolo v rozpore s právom Spoločenstva (pozri najmä rozsudky zo 4. februára 1988, Murphy a i., 157/86, Zb. s. 673, bod 11, ako aj z 26. septembra 2000, Engelbrecht, C-262/97, Zb. s. I-7321, body 38 až 40).*“

31. Vzťah medzi Súdnyim dvorom a súdmi členských krajín je výnimočný. Jeho imanentnou súčasťou je princíp lojálnej spolupráce týchto súdov. Vnútroštátny súd by nemal nereflektovať na dôležité súvisiace rozhodovanie Súdneho dvora, obzvlášť ak Súdny dvor rozhoduje o otázke, ktorá je kľúčová pre rozhodnutie vnútroštátneho súdu, a ak je značne problematické predvídať výrok rozsudku o prejudiciálnej otázke. Princíp lojálnej spolupráce implicitne zahŕňa vzájomnú úctu a rešpekt k rozhodovaniu Súdneho dvora. Nevyčkanie za výsledkom prejudiciálneho konania je v kontroverzii s týmito požiadavkami a vysokým

záujmom na dodržiavaní hodnôt, na ktorých je úniev spoločenstvo založené, s dopadom na materiálnu ochranu dotknutých práv.

32. Vzhľadom na povahu a význam všeobecného záujmu, na ktorom sa zakladá ochrana spotrebiteľov, ktorú smernica 93/13 zabezpečuje, jej čl. 6 musí byť považovaný za ustanovenie, ktoré je rovnocenné s vnútroštátnymi pravidlami, ktoré v rámci vnútroštátneho právneho poriadku majú právnu **silu noriem verejného poriadku** (uznesenie Súdneho dvora vo veci Pohotovosť, C-76/10, bod 50). Povinnosti všeobecných súdov zbaviť účinkov nekalosti hrubo nerovnovážnej klauzuly o predčasnej splatnosti úveru zakotvená v smernici sa mal priznať účinok sily kogentnej právnej normy „*V tejto súvislosti je vhodné spresniť, že článok 6 ods. 1 smernice 93/13 má kogentnú povahu. Okrem toho treba zdôrazniť, že podľa judikatúry Súdneho dvora predmetná smernica ako celok predstavuje opatrenie nevyhnutné na splnenie poslania zvereného Európskej únii a, najmä, na zvýšenie životnej úrovne a kvality života v celej Únii*“, C-76/10, bod 49).

33. Podľa rozsudku Súdneho dvora vo veci Jörös (C-397/11): „(1) Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať v tom zmysle, že ak vnútroštátny súd druhého stupňa, ktorý rozhoduje spor o platnosti podmienok uvedených v zmluve uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom na základe vopred pripraveného formulára uvedeným predajcom alebo dodávateľom, má podľa svojich vnútroštátnych procesných predpisov právomoc preskúmať všetky dôvody neplatnosti jasne vyplývajúce zo skutočností predložených na prvom stupni a prípadne na základe zistených skutočností rekvafikovať právny základ, ktorého sa dovolávajú, na preukázanie neplatnosti týchto podmienok, tento súd musí posúdiť *ex off*o alebo rekvafikovaním právneho základu návrhu nekalú povahu uvedených podmienok s ohľadom na kritériá tejto smernice. (2) Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátnemu súdu, ktorý zistí nekalú povahu zmluvnej podmienky, prináleží jednak bez toho, aby počkal, či spotrebiteľ predložil v tejto súvislosti návrh, vyvodiť všetky dôsledky, ktoré podľa daného vnútroštátneho práva vyplývajú z takého zistenia, s cieľom zabezpečiť, aby touto podmienkou nebol tento spotrebiteľ viazaný, a jednak v zásade na základe objektívnych kritérií posúdiť, či dotknutá zmluva môže naďalej existovať bez nekalej podmienky. (3) Smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd, ktorý zistil *ex off*o nekalú povahu zmluvnej podmienky, uplatní, pokiaľ to je možné, tieto vnútroštátne procesné pravidlá tak, aby boli vyvodené všetky dôsledky, ktoré podľa daného vnútroštátneho práva vyplývajú zo zistenia nekalej povahy dotknutej podmienky, s cieľom zabezpečiť, aby ňou spotrebiteľ nebol viazaný.“

Záver

34. Vnútroštátne súdy mali poznať právo vrátane judikatúry Súdneho dvora a presvedčivo sa vysporiadať s právnou otázkou eurokonformného výkladu inštitútu predčasnej splatnosti úveru, pri ktorej sa súdmi nenaplnila požiadavka proporcionality a nezohľadnila sa ani absencia účinného prostriedku na zvrat predčasnej splatnosti úveru. Najvyšší súd aproboval

rozsudok krajského súdu dokonca za stavu, keď sa v rovnakom čase viedlo prejudiciálne konanie na SD EÚ, pričom jeho závery zostali nezohľadnené.

35. Výsledok nie je príjemný ani v rovine *in abstracto* z pohľadu prepotrebného zjednocovania judikatúry najvyšším súdom (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky vo veci sp. zn. I. ÚS 766/22), pretože inštitút predčasnej splatnosti (default) zásadným spôsobom nabúra vysoké ciele EÚ pri úverovaní spotrebiteľov. Považujem za ústavne neudržateľné, aby zákonný inštitút o predčasnej splatnosti úveru bol masovo prostriedkom na vykonávanie záložného práva bez vyhodnotenia proporcionality jeho dopadov. Považujem za potrebné už na tomto mieste zdôrazniť, že používanie inštitútu predčasnej splatnosti úveru zúžene cez gramatický výklad spôsobuje extrémny nárast pohľadávky, ktorá sa formálne síce môže javiť ako dostatočne vysoká na povolenie dražby, no materiálным prístupom je popretím zmyslu a cieľa poctivého úverovania, a tým aj cieľov smernice.

36. Považujem za nenáležité pričítať sťažovateľovi v jeho neprospech, že explicitne nenamietal nenaplnenie eurokonformného výkladu, a na druhej strane všeobecnému súdu prehliadať to, že úplne vylúčil priliehavú judikatúru a na prejudiciálne konanie vôbec nereflektoval. Týmto stanoviskom nijako nepopieram doktríny, podľa ktorých sa ochrana spotrebiteľa má poskytovať v rámci procesných pravidiel vrátane pravidiel procesu o dovolaní. Týmto stanoviskom, naopak, chcem prispieť k úplnosti procesného práva, ktoré bez použitia eurokonformného výkladu úplným ani byť nemôže.

37. Na interpretáciu práva EÚ je daná právomoc Súdneho dvora. Tým pádom bolo ale značne problematické vopred interpretovať normu o predčasnej splatnosti úveru. Vylúčiť nemožno ani to, že interpretácia Súdneho dvora môže vo výsledku znamenať stav, že väčšina dovolacích dôvodov použitých sťažovateľom, ktorými namieta detaily dobrovoľnej dražby, stratí zmysel v dôsledku paralyzovania inštitútu dobrovoľnej dražby pre neexistenciu vymáhateľnej pohľadávky. Paralelne s tým môže stratiť argumentačný potenciál aj argumentácia ústavnej sťažnosti pred ústavným súdom. Interpretačný výsledok zo strany SD EÚ, ktorý by bol priaznivý pre sťažovateľa vo vzťahu k relevantnej norme (ne)použitej všeobecnými súdmi, by mu nemal zhoršiť jeho postavenie, ale naopak, nastoliť stav aplikácie práva na všetkých úrovniach už v reflexii na závery Súdneho dvora.

38. Jedno z riešení bolo predloženie prejudiciálnej otázky, ktorú by Súdny dvor mohol eventuálne spojiť na ďalšie konanie s konaním vedeným pod sp. zn. C-598/21. Ústavný súd sa rovnako ako súd posledného stupňa v rámci konania o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy nemôže vyhnúť povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku. Iným riešením, ktoré som aj navrhoval, bolo prerušenie konania do rozhodnutia Súdneho dvora a jeho závermi sa následne zaoberať. Až po jeho záveroch by bolo z môjho pohľadu možné sa spoľahlivo vyjadriť k limitom procesnej autonómie najvyššieho súdu pri vybavení dovolania, ale tiež aj argumentačnému potenciálu ústavnej sťažnosti.

39. Z môjho pohľadu sa zásada *iura novit curia* vo veci sťažovateľa interpretovala neúmerne voľne, pričom očakávania od argumentácie sporových strán boli, naopak, rigidne prísne. Nedostatok spojený s vylúčením práva Európskej únie v jeho kľúčovej časti považujem zo strany všeobecných súdov vrátane najvyššieho súdu za právne pochybenie ústavnoprávnej

relevancie. Preto som sa nestotožnil s väčšinou senátu o odmietnutí ústavnej sťažnosti v rámci jej predbežného prerokovania.

V Košiciach 25. augusta 2022

Peter Straka
sudca